

բժշկականին «Ջերմանաց Միխրարոսրիան»ը.
(Թուահամար 1436 Բ. Ե.):

15 Յունիս. 1825. Հ. Արսէն Բագրա-
տունի Բարիգի մէջ կ'ընդօրինակէ «Բառք
Գաղղիանոսի»ն և կը բերէ Ս. Ղազար նա-
խորդ ձեռագրին հետ. (Թուահամար 680
Գ. Ե.):

26 Դեկտ. 1826. Տիգրան Յակոբ
Չէլէպի Ս. Ղազարի կը նուիրէ վերոյի-
շխալ 1243 Թուահամարը կրող և 1662
Ապրիլ 4ին ընդօրինակուած Ամիրտուլվաթ
բժիշկին «Անգիտաց Անպետ»ը (տե՛ս վերև):
Հետը նաև 1618 Թուահամար բժշկարանը:

1829. Միսաքեան Ստեփան աղա կիւ-
րեղ անուն անձի մը նուէր կու տայ,
կեփաս բժիշկին 1683ին ընդօրինակած
«Մարգարակազմութիւն»ը. (տե՛ս վերև):

1832. Վենետիկ Միքիթարեան սպա-
րանէն լոյս կը տեսնէ Միքիթար Հերացիի
«Ջերմանաց Միխրարոսրիան»ը, զոր Հ.
Արսէն Բագրատունի ընդօրինակած էր
1824ին:

28 Յունիս 1843. Կը յիշուի «Կիրեղ»
անուն բժիշկ մը:

Հոկտ. 1844ին Բերայի մէջ Անտոն
Վարժապետ Տիտեան Գէօրգիանց, կ'ընդ-
օրինակէ Ստեփան բժիշկ Շահրիմանեանի
1791ին շարադրած «Անգիտաց Ժանտախ-
տի»ն, տե՛ս վերև:

1867ին Մեծանուն Բժիշկ Յարութիւն
Պէտան Պէյ Ս. Ղազարի կը նուիրէ Ա-
միրտուլվաթի «Անգիտաց Անպետ»ին մէկ
ձեռագիրը, որ ունի 138 Թուահամարը
(Գ. Բ.):

16 Օգոստ. 1885. Բերայի մէջ, Աւ-
տիս Ղարոյեան կ'ընդօրինակէ՝ կաղ Աննա
դահեկին 1722ին շարադրած բժշկարանը
(տե՛ս վերև):

Սոյն ժամանակագրական ցուցակէն
կ'ուսանինք անունները կարգ մը գրիչնե-
րու, որոնց երախտագէտ է յաւէտ Հայ
Բժշկական Պատմութիւնը, որովհետև ա-
ռանց անոնց համբերատար աշնութիւննե-
րուն, շատ մը բժշկարաններ կորուստի
մատնուած պիտի ըլլային: Կ'ուսանինք
նաև թէ 17րդ դարու մէջ ունէինք ՍԱՀԱԿ

ՊՈՆՏԱՅԻ, ԳԻԳՈՐ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ և ԿԵՓԱՍ
Բժիշկները, իսկ 18 դարուն ալ՝ ՄԻՂԱՍ
ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ԱՆՆԱ ՉԻՏՏԷՄԵԱՆ,
ՂԱԶԱՐ ՏԷՐ ԳԻԳՈՐԵԱՆ, ՍՏԵՓԱՆ ՄԻՆԱ-
ՍԵԱՆ, ՄԱՏԹԷՍ, ԿԻՐԵԼ, ՄԱՆՈՒԿ ՊՈՆ-
ՏԱՅԻ, ԲԷԹՐՈ ՅԱՐՈՒԹԻԿԵԱՆ, որոնք
Միքիթար Հերացիի և Ամիրտուլվաթ ու
Ասար Սեբաստացիի գործերովը անած և
ուսած իրենց միջավայրերուն մէջ քաւա-
կան լաւ բժշկութիւն ըրած ու նաև գրաւոր
երկեր թողած են:

Փարիզ 1926 Յուլիս 17

ՏՕՐԹ. ՎԱԼԵԱՐ Գ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

«ՆԵՐՔԻՆ ՄԵՃԵԱՆԸ»

ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՏՈՒՔԵՐ

Ա.

Հիւսուածքին մէջ երկներանգ լուռ ժամերուն
ի՛նչ մետաքսէ թելիւր անցան զաղտնօրէն
Այս վայրկեանին համար ծագկած մատնեքն
ի՛նչպէս լարերը քրնարի մը թրթռուն...

Ի՛նչ լոյսերէ առէ՞նք որք իր հոգւոյն
ի՛նչան երբեմն իրենց խորոնկ արևն
Այս բերկրանքին համար ուր դեռ կ'օրօրեն
Սիրաքս յուշերն ուր նոր պատկերն է տօգոյն...

Ա՛հ, ի՛նչ կորուստ, անձանթ մասը կեանքին,
Որմէ թերևս պիտի չառնեմ ժպտագին
Անդրադարձող տեսիլք մը որ պիտի ըլլայ

Կախարդանքի չափ գեղեցիկ. և անոր
Պիտ՝ յառէին աչքերս հոգւոյս հետ խաւար՝
Թախանձագին կարօտի մէջ հեռաւոր...

Բ.

Ի՛նչ արուեստ, ի՛նչ զաղտնիք, անհուն շարժումով
Գիծերու մէջ ընդգոգել պահն առաջին՝
Երբ հոգիին թևերուն վրայ միջոցին
Համբոյրն իջաւ արևներու պէս գինով...

Եւ ունկնդրել ձայներուն որ լըռեցին
Գուցէ հազար շրթներու վրայ մարելով

Քառը միակ որ պիտ' ըսէր հծծիւնով
Համարիտ երգը պատրաթեւ Երազին...

Հարըստանաւ վիշտով, ժպտիւ, (կը բաւէ),
Պահել արցունքը, սպիրտի մէջ հողէ
Զերդ զոհարներ դար մը առաջ կնքուած...

Ու բարձրանաւ այսպէս, իջնել այն աստեւ,
Երբ մենեանին լուսապըսակ դուռն է բաց,
Հէքիաթի մէջ, դիւթով սրինգի մը երգէն...

~

Գոնէ երանդ մը լոյսէն որ ծիածան'
Մաքիս պրիսմակը շողացուց պատրանքին,
Զի մարէր զերդ արշալոյսի մը ոսկին...
Որբացաւ կենանքը յոյսերէն որ անցան...

Այս վայրկեանին համար տժգոյն ծաղկեցան
Վարդերը բիւր իմ Անցեալիս, տրամագին
Կը շնչեմ բոլոր մոռցրեմ պըսակին...
Ո՛րք է տեսիլքն անհուն երգի պէս անծայն...

Դարձող՝ ճամբէն դէպի կարօտն առաջին,
Ուղևորն է խոնջ... Ընտուններն հիւսեցին
Մութին ժանեակն ուր կան թելեր մանիշակ...

Աղօթքին այս բառերուն մէջ արթըննաւ
Մրափող ոգի մը զեղեցիկ, ժպտունակ,
Սուրբ համբոյրի կամ արցունքի մը համար...

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱՔ

Ա Պ Ա Ր Ա Ն Ք Ո Ւ Մ

~ ~

Մայիս ամսի վերջ
Ապարանքն էր պերճ.
Առուակին եզեր
Մութ-կանաչ սէզներ,
Մարմանդներում սեղմ
Թուփեր հովից մեղմ
Օրորում էին:

Թրուչիկներ շալք-շարք,
Լըքած պուրակ, մարգ,
Թառած անտըրտունջ
Տան փեղկերի շուրջ,
Ըսպատում էին
Իրանց երգերին
Զըքնաղ սիրահար:

Բայց Տիրուհին հեզ
Ոսկեթել բենեզ
Բազմոցներ խոր՝
Յաւերից մոլոր,
Ապում էր երկունք.
Եւ ցուք, գոյն, ուլունք
Փողփողում էին:

Ժամն էր վըսեմ, լուրջ,
Երբ տիրուհոյն շուրջ
Ընտանի կանայք
Հըսկելով մինչ այգ,
Մըզքով ալեկոծ
Եւ սըրտերը խոց
Փըսփըսում էին...

* *

Մինչ այնտեղ ծընունդն
էր երջանկաբեր
Եւ պատրաստէին
խանձարուր, կապեր,
Մի այլ սենեկում,
մօտ պատուհանին,
Սընաբի մ'առաջ
ծընրադիր հանին
Լըռիկ ողբում էր
միւս թոռն հոգեվարք,
Որ դաժան մահուան
կենանքն էր տալիս հարկ:

* *

Պահեր կան կենանքում,
Երբ մօր մը հոգին
Անհուն ովկեանն է
ցաւ ու մորմոքին.
Դըժխեմ պահեր, երբ
աղօթքն ու մըրմունջ
Ցանկարծ դառնում են
անէծք ու մըռունջ:
Բայց բախտի խաղերն
են վատ, ահաւոր.
Մահուան եւ կենանքին
Մենք չենք դատաւոր:
Անդարձ է պատգամն
աշխարհի հաւուր.
«Մի ձեռով կարել
պատանք, խանձարուր»:

Փարիզ

ՀԱՅԿ-ԱՐԱՐ